

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

כתב, שאנשי מעשה נזהרים שאפילו דברים הכרחיים אינם מדברים אלא בלשון הקודש. ובודאי שדברים אלו שייכים לדרגה רוחנית גבוהה, אמנם ודאי שעלינו לכל הפחות לדעת לאיזה דרגות צריכים אנו לשאוף להגיע.

כיצד יברך אדם את חבריו בשבת?

המ"ב⁷ מביא בשם הש"ה הקדוש, שלא יברך אדם את חבריו בשבת כדרך שמברכו בחול, כגון "ערב טוב" "בוקר טוב", אלא יברך אותם בלשון "שבת שלום" או "גוט שבת", בשביל לקיים מה שכתוב בפסוק "זכור את יום השבת". ויש שמחמת זה אף לא מברכים ב"לילה טוב" לפני השינה, אלא אומרים "שבת שלום"⁸. דבר זה אף שהוא ג"כ ממידת חסידות, כל העולם נוהגים בזה, ומברכים ברכה המיוחדת לשבת. דבר זה אף שהוא ג"כ רק ממדת חסידות, כל העולם נוהגים בזה, ומברכים ברכה המיוחדת לשבת. עניינים אלו מורים לנו כיצד צריכה להיות ההתנהגות בשבת שלא כיום חול, שעל כן מעשיו דיבורו מלבשו צריכים להיות בצורה אצילית יותר מיום חול.

האם מותר לומר "מחר אסע למקום פלוני"?

כאן אנו מגיעים לדין הנלמד מהפסוק "ודבר דבר", ודרשו חז"ל שלא יהא דיבורך של שבת כדבורך של חול. והדוגמא לדיבור של חול הוא, כשאומר שיעשה דבר האסור לעשותו בשבת [אפילו אומר שיעשהו ביום חול]¹, ולכן אסור לומר "מחר אסע למקום פלוני", שהרי נסיעה היינו במכונית וכדו' שזה אסור לעשות בשבת. אבל אם אומר מחר אלך למקום פלוני מותר שהרי "הליכה" אין בה איסור שבת.

האם מותר לדבר בסיפורי חדשות וכדו' בשבת?

בשו"ע² כתב, "ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות". ודברים בטלים היינו שאין בהם ענין הקשור למלאכה האסורה בשבת, וכן אין בהם ענין הקשור לעסקיו, [ובודאי שאין בהם דברי גנאי וקלות ראש שזה בכל זמן אסור]³. וכן אסור לדבר על דברים שמצערם אותו⁴. אבל כתב הרמ"א⁵, שאם זה עונג לו לדבר בדברי שמועות וחדשות, מותר. אולם כתב המ"ב⁶, שאי"ז מידת חסידות לדבר בדברים בטלים בשבת אפילו כשזה עונג לו, והנשמר מלדבר דברי חול בשבת "קדוש יאמר לו". ויותר מזה

¹ שו"ע סימן ש"ו סעיף א'.

² שם.

³ מ"ב ס"ק ב'.

⁴ מ"ב ס"ק ג'.

⁵ על השו"ע שם.

⁶ ס"ק ה'.

⁷ שם.

⁸ ושמעתי עוד טעם לזה, שבשבת לא נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר", ועל כן אין מקום לומר "בוקר" טוב "ערב" טוב.

האם מותר לחשוב על עסקיו בשבת?

מעיקר הדין אין איסור לחשוב בעסקיו בשבת, ולומדים זאת ממה שכתוב בפסוק "ודבר דבר" שדווקא דיבור איסור אבל הרהור מותר.⁹ אולם, כתב השו"ע¹⁰ שמשום "עונג שבת" מצוה שלא לחשוב בעסקיו כלל, "ויהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה". והיינו שאדם צריך להעלות את עצמו לדרגה כזו שירגיש כאילו כל מלאכתו עשויה, וממילא אין שום סיבה להרהר ולדאוג על עסקיו כלל. ובמ"ב¹¹ מביא בשם המכילתא¹² שהמקור לזה ממה שכתוב בפסוק¹³ "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי שבת לה' אלוקיך", וכיצד אפשר שיעשה אדם כל מלאכתו בששה ימים בלבד? אלא הפירוש הוא – שכשמגיע שבת יראה בעצמו כאילו כל מלאכתו כבר נעשתה בששת הימים שעברו, וכך ישבות ביום השביעי.

מה הדין לחשוב על עסקיו שהצליחו?

מי שאין לו בעיה בעסקיו, או שאינו עוסק עכשיו בעסק מסויים, ורק רוצה לחשוב על עסקיו שהצליחו שזה גורם לו התרגשות ושמחה, בודאי מעיקר הדין אין בזה איסור. אולם בכ"ז ההנהגה הראויה שלא יחשוב אף בזה, כיון שמטבע הדברים כשחושב על הצלחתו עובר לחשוב הלאה האם הכסף מושקע בצורה נכונה, ואם באמת הרויח מספיק וכי"ב, וממילא מגיע מזה לחסרון בעונג שבת.

האם מותר למדוד בשבת?

אסור למדוד בשבת¹⁴, ואפילו שאין בזה שום ענין ממלאכות שבת, אסרוהו חכמים מפני שמדידה היא "עובדין דחול"¹⁵, דהיינו שאסרו חז"ל עשיית פעולות שהם מעשי חול מובהקים מפני שזה זלזול בשבת, ומדידה היא ג"כ בגדר זה.

מה כלול בכלל איסור מדידה בשבת?

איסור מדידה כולל כל סוגי מדידות חפצים או נזולים ושקילתם, כגון – שקילת אדם או מאכלים ושאר דברים, שימוש בסרט מידה או סרגל למדידת מרחקים או גודלם של חפצים, מדידה בכף מידה, מדידה בבקבוק או כוס בעלי פס מידה, וכן כל כיוצא בזה.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל מסתפק¹⁶, האם מותר למדוד גודל מקום מסויים ע"י ספירת המרצפות שבאותו מקום [שע"י מספר המרצפות בחשבון מידת כל מרצפת מקבל את מידת כל החדר].

ויש לדעת, שכל האיסור למדוד בכלי מידה זה דווקא כשמתכוון למדידה מדוייקת, אבל אם אינו מתכוון למדידה מדוייקת אלא מוסיף קצת או פוחת קצת, מותר¹⁷. ומשום כך, כשרוצה לדעת כמות מסויימת של נזלים, יכול לשופכם לתוך בקבוק תינוק שיש בו פס מידה, באופן שאינו מדייק לשפוך שם בדיוק כפי המידה. וזו עצה ג"כ במקום שיש לו ספק אם מותר למדוד או לא, שיעשה באופן לא מדוייק.

⁹ שו"ע סימן ש"ו סעיף ח'.

¹⁰ שם.

¹¹ ס"ק ל"ט.

¹² פרשת בא.

¹³ שמות פרק כ' פסוק ט"י.

¹⁴ עיין שו"ע סימן ש"ו סעיף ז'.

¹⁵ מ"ב ס"ק ל"ד, שו"ע הרב סימן ש"ו סעיף י"ח.

¹⁶ שמירת שבת כהלכתה חלק ג' – תיקונים ומלואים פרק כ"ט סעיף ל"ג.

¹⁷ רמ"א סימן שכ"ג סעיף א'.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il